

KÜLÖNFÉLEK

RÁTH GYÖRGY EMLÉKE. A nagy mecénás halálában nem fogadta üres kézzel a sírjához kegyelettel járuló nemzetet: az emlék, amellyel Maróti Géza Ráth György nagy szellemének akart kifejezést adni, a dicső feladathoz méltóan sikerült és nagy nyeresége a magyar művészetnek. Maróti Géza bizonyosságot tett arról, hogy egyrészt teljes fenségében átérzte azt az erőt, amely Ráth György emlékéből kiárad, másrészt pedig birtokában van minden művészi készségnek, amely ezeknek a nagy érzéseknek a kifejezéséhez szükséges. A síremlék magasrangú, gyönyörű művészi alkotás s amint a temető csendjében büszkén és mégis lágy bensőséggel tekint a közeledőre, a hangulat, amely láttára megszállja az embert, legteljesebb bizonyossága annak, hogy kifejezi mindazt, aminek kifejezésére hivatott. Maróti Gézának előkelő szobrászi neve elég garanciát nyújtott arra, hogy a kezei közül kikerülő alkotás nem sablonokból fog tengődni, de finom ízlése el tudta kerülni a másik végletet is: nem bravurokkal, nem bombasztikus ügyeskedéssel, vagy túlzó nagyotmondással igyekezett feladatának megoldására, hanem egyszerű, szigorúan artisztikus eszközökkel öltöztette művészi formába mindazt, amit a lelke mélyén Ráth György emlékével táplált. És így történt, hogy az emlékmű úgy poétikus tartalom, mint plasztikus érték tekintetében a legjobb magyar szobrok közé tartozik. A három szimbolikus nőalak nem hirdeti szónokló hévvel a maga allegorikus mivoltát, csak egészen finoman ad egy kis lökést a fantáziánknak, amely amúgy is hamar kész az építészet, festészet és szobrászat nemtőinek simogató kezét Ráth György emlékéhez odaképzelné. S a három nőalak megmintázása éppen olyan artisztikus, mint amilyen költői az elgondolásuk. A márványtömbből, amely a maga szervesen megtervezett és Róth Miksa gyönyörű mozaikpadlójával díszített udvarából hatalmasan szökik az égnek, alig válnak el; egy összetartozó tömeget képez az egész csoport, tisztelve a márványt, amelyből életre kelt s amelynek művészi lehetősége és ereje teljes mértékben érvényesül az emlékműben. Maróti Géza alkotása minden tekintetben plasztikus, művészi önmérséklettel tartja tiszteletben anyagának törvényeit és nem törekszik a játékos, pittoreszk hatásokra, hanem a márvány keménységét csak a keletkezés pillanatának hangsúlyozásával lágyítja meg. Ez az a pillanat, amikor a formák kiválnak a márványtömbből s az érzés a lélek szilárdságából. Ennek a kettős hatásnak az egyesítése adja meg Maróti Géza alkotásának legfőbb értékét. S nagyon örvendetes dolog, hogy ezzel az értékkel áldozhattunk Ráth György emlékének. Az az ember, aki az igazságnak és a szépségnek élt, akinek minden java a nemzeté maradt, megérdemelte, megkövetelte, hogy a legszebb kincseinkből vigyünk emléket a sír-

jára. S nincsen szebb kincsünk, nincsen nagyobb, amivel a hálánknak kifejezést adhatnánk, mint egy igazán művészi alkotás.

FITTLER-SÍREMLÉK. Az Orsz. M. Kir. Iparművészeti Iskola felejtetetlen igazgatójának, Fittler Kamillának, művészi síremlékére gyűjtést indít. Barátai, tisztelői, munkatársai és tanítványai adományokat küldjék „Az Orsz. M. Kir. Iparművészeti Iskola Igazgatósága, Budapest, IX. ker., Kinizsit utca 31.” címre. A síremlék végrehajtó-bizottságában képviselve lesz az Orsz. M. Kir. Iparművészeti Iskola, a Magyar Mérnök- és Építészegylet, az Orsz. M. Kir. Iparművészeti Múzeum, az Orsz. Magy. Iparművészeti Társulat, a Steindl-czéh stb. Az adományokat a „Magyar Iparművészet” folyóiratban és az Orsz. M. Kir. Iparművészeti Iskola Értékeitében nyugtázzuk. Budapest, 1911 december havában. Dr. Czákó Elemér. — Eddig a Fittler-síremlékre adakoztak: dr. Czákó Elemér 100 K, Mátrai Lajos 100 K, Ujváry Ignác 100 K, Maróti Géza 100 K, A Magyar Iparművészet szerkesztősége 100 K, Faragó Ödön 50 K, A. Balogh Lóránd 100 K, Sándor Béla 100 K.

SZOBAFESTÉS ÉS TAPÉTA című és lapunk legutóbbi számában megjelent cikkünk kiegészítéséül közöljük a következő érdekes sorokat, melyeket Hauswirth Ödön úr küldött be lapunknak: Gardener A., az amerikai tudományos kutatások intézetének szak tudósa kísérleti úton állapította meg, hogy a festett fal higiénikusabb a tapétázott falnál. Kutatásainak eredményeiről egy amerikai lapban számol be és ezeket írja: A nagy városok bérlakásaiban visszamaradnak a különböző betegségek csirái s ezeknek továbbfejlesztésére a rostos és líkacsos papirostopapéta igen alkalmas talaj. Ha fertőző betegségek lefolyása után fertőtleníti is a helyiségeket, ritkán történik az oly alapossággal, hogy a betegség csirái a tapétákon vissza ne maradjanak, mivel azokat nem lehet antiszeptikus oldatokkal úgy lemosni, mint a festett falakat. A nagy kórházak falait mind festik. A festékretegeknek felszívóképessége csekély, vagy egyáltalában nincs és mosható felületűek. A cikkíró kísérleti úton bizonyítja a festett fal előnyeit s a kísérletek meglepő eredményeket mutatnak fel. A cikkíró befestett egy kemény papírtáblát, egy másikat meg tapétával ragasztott be és mind a kettőt bűzös, nyirkos, dohos helyiségbe vitte. Rövid idő múltán a két táblát bakteriológiai laboratóriumban megvizsgálták. A táblák 1—1 négyszöghüvelynyi területét használták fel baktériumok tenyésztésére. Az a bámulatos gyorsaság, amellyel a tapétán elszaporodtak, meggyőző bizonyosságot szolgáltatott a festett felület előnyeinek, amely különben teljesen ment maradt a baktériumoktól.

DANIELNÉ LAMÁCS LUJZA budapesti tanárnő hosszabb idő óta Svédországban van és Stockholm, Upsalában és egyéb svéd városokban előadásokat tart Magyarországról. A jeles készülségű tanárnő hazánk tájait, művészetét, iparát, népiiparát és népművészetét ismerteti s ezzel értékes szolgálatot tesz hazájának. A svéd lapok egybehangzóan igen lelkes cikkeiben számolnak be a svéd nyelvű előadások nagy sikeréről. Danielné február havában Christianiá-

ban és a skandináv félsziget több helyén folytatja közművelődési és közgazdasági viszonyainkat ismertető előadásait.

BIEDERMAYER II. címmel Faragó Ödön, állami felsőipariskolai tanár cikket küldött be hozzánk, amelyben észrevételeit teszi meg Czákó Elemérnek lapunk legutóbbi számában megjelent tanulmányára. Kísérő soraiban Faragó tanár kijelenti, hogy minden írott szavához ragaszkodik s kiköti a cikknek szövegeként való közlését. A cikk elolvasása után figyelmeztettem őt cikkének néhány személyes élő sorára és e sorok elhagyását kértem. Hivatkoztam arra, hogy a Magyar Iparművészet mindig szívesen adott helyet az egymással ellentétes nézeteknek és a jelen esetben is egész terjedelmében hozza cikkének tárgyi részét, ellenben nem közölheti a lapba nem való, személyeskedő kitéréseket. Annál inkább kellett ragaszkodnom a szerkesztőségnek ehhez a lap fennállása óta következetesen elfoglalt álláspontjához, mert Czákó Elemér cikke nem támadja, de nem is említi sem Faragó tanárt, sem mást. Faragó tanár azonban ragaszkodott kikötéséhez és visszakérte cikkét, amelyet külön füzet alakjában adott ki és küldött meg az O. M. Iparművészeti Társulat tagjainak. E füzetében Faragó tanár eljárásomat jogosulatlan cenzurának minősíti, de ebben nincs igaz. Minden szerkesztőnek nemcsak joga, de kötelessége, hogy a beküldött cikkeket közlés előtt elolvassa és esetleges észrevételeit vagy kikötéseit az illető íróval közölje. Megteszi ezt minden szerkesztő, aki törődik lapjával. Hogy pedig a cikk lényegére nem tartozó, néhány személyeskedő sornak elhagyását kívántam, ezzel — meggyőződésem szerint — nemcsak szerkesztői kötelességemnek, de a jóízű követelményeinek is tettem eleget.

A SZERKESZTŐ.

A BIEDERMAYER-KÉRDÉSHEZ. Mult számunkban közölt biedermayer-cikkre egész sereg kérdés és felszólalás érkezett. A cikk írója azokra a következő feleletet adja: A biedermayer-irodalom igen nagy. Cikkem felfogásával és tendenciájával együtt eredeti kutatások alapján épült fel, de természetesen mint lelkiismeretes írónak támaszkodnom kellett az eddigi kutatások adataira is. Közönségem méltán megvárhatta, hogy lehetőleg teljes képét kapja a biedermayernek. A Magyar Iparművészetben szokásos népszerűsítő hang nem enged meg a jegyzetekre való utalást, azért forrásmunkáim külön közlöm: *Folnesics: Innenräume und Hausrat der Empire und Biedermayer-Zeit.* Hevesi, *Österreichische Kunst im XIX. Jhd.* Mayer—Graul, *Gesch. d. Möbelformen, Magazin du luxe et du plus nouveau gout,* Heaton, *Furniture and Decoration in England,* Maquoid, *A hist of english furniture,* Mewes. Um 1800. Legalapvetőbb munka a most megjelent Boehn, Max von, *Biedermayer műve.* (600 old. 250 ábr.) Aki mindezeket nem ismeri, sem át nem tekintheti, sem hozzá nem szólhat a biedermayer-kérdés terjedelméhez és fontosságához. Mindezek (az utóbbi kivételével) megvannak az O. M. K. Iparművészeti Múzeum és Iskola könyvtárában. Ugyanott van a Műbarátok Körének kiadatlan fényképgyűjteménye, köztük sok becses idevonatkozó bútor. A Honművész és még

néhány korabeli illusztrált lap is sok figyelemreméltó anyagát őrzi a biedermayernek. A biedermayer értéke igen felszökött az utóbbi évtizedben. Mióta a műzeumok (Stockholm, Hamburg, Berlin, Nürnberg stb.) beillesztették e kor tárgyait is műkincseik közé, szinte túlzott magasságra szökött az árak. Ez éppoly indokolatlan, mint minden túlzás. A mi régiségkereskedőink raktárai is teli vannak b.-bútorokkal. Legtöbbet „forgalmaz“ Muskál bácsi a Teleki-téren; mindig van 5—6 pincére való anyaga. Brassó, Nagyszében, Besztercebánya, Igló, Kassa, Sopron, Nagyszombat városokban is van kereskedő, aki biedermayerrel üzérkedik. Legtöbb van raktáron Szombathelyt Rosenstingl-nél és Pozsonyban Kreybig, továbbá Jarabek üzleteiben (10—15 szobaberendezés). Többnyire külföldi ügynökök kezére kerülnek innét a holmik. Magánosok körében is nagy szeretetnek örvend a b.-bútor. Mágán-kastélyainkban (Pinkafőn, Inotán, Krasznahorkán, Királyfán, Bazinban, Bajmócson, a kistapolcsányi főhercegi kastélyban) sok a jól konzerált b.-szoba. Szép példányok vannak Lechner Gyula (Steindl-bútor), Majovszky Pál, Ambrózy Ágoston, Littke Jenő, Törley József, Czákó Elemér, a Benecsalád stb. lakásaiban. Budán a Mátyás-templommal szemben a Ruzswurm-cukrászda is 1820-ból való. Végül tartozom annak kijelentésével, hogy cikkemben a „tervezte“ szó hangsúlyozása senkire személyileg nem vonatkozott, az iparművészeti verebek kifejezése alatt pedig növendékeimet értettem, akiket a rajztábla mellől a műhelymunka felé kívánnék terelni.

MEGJEGYZÉS. A fenti sorokat Faragó Ödön Biedermayer II. című röpiratának megjelenése előtt írtam, de ma sincs változtatni valóm rajtuk, úgyszintén multkori cikkemet is teljes egészében fentartom. Faragót, az általa választott úton nem szándékozom követni. Tárgyi megjegyzései is annyira egyéniek, hogy miután azok meggyőzni nem tudtak, vitába vele nem bocsátkozom. E kérdés tudományos ismerőt egész világ választja el tőle.

Ismétlem: a biedermayer nem más, mint az angol ízlés kontinentális formája itt-ott helyi változatokkal és empire idézetekkel tarkítva. Kultúrértéke pedig annyiban van, mert megtanít a fölösleges díszek elkerülésére. Aki a modern szociális művészet alapján áll, az sohasem fogja megérteni, miért akarjon a hivatalnok olyan formájú ágyban aludni, mint egy középkori várúr, vagy a szatócs miért áhitozik a francia királyok zsölléjére. Az országra és iparművészeti kultúrájára nincs veszedelmesebb a kikölcsonzott és felerőszakolt díszeknél. Népművészeteket tettek már tönkre drága pénzen felerőszakolt formanyelvek s az azzal járó fáradt színek. Csakis a saját talajunkban meglévő hagyományok folyamatos ápolásából fejlődhet a jövő.

Nekem, mint igazgatónak, nem is lehet más elvem, csak az, hogy a tegnaptól emeljem ki a márt s a mával számolva készítem elő a holnapot.

CZÁKÓ ELEMÉR.

AZ AMERIKAI MŰVÉSZET FEJLŐDÉSE. Az arányok, amelyeknek óriási nagyságával Amerika minden tekintetben elkápráztatja a világot, a műv-

szet dolgában is teljesen túlhaladják az óvilág összes művészeti aspirációit. A legutóbbi időben Amerika is reájött a művészet nagy fontosságára és magas értékére és azóta szinte hihetetlen tevékenységet és áldozatkészséget fejt ki abban az irányban, hogy egy hatalmas művészeti kultúrát teremtsen magának. Tizenöt esztendő óta egymásután jönnek létre a múzeumok, a műpártoló társulatok és a művészeti iskolák s az Egyesült-Államok nagyobb városaiban egymást érik a kiállítások. Ennek a lázas tevékenységnek felelnek meg azok a statisztikai adatok, amelyeket legújabbban olvastunk egy amerikai művészeti folyóiratban arról a fejlődésről, amelyen Amerika művészeti kultúrája a legutóbbi két-három esztendő alatt keresztülment, Eszerint jelenleg az Egyesült-Államokban 944 múzeum, művészeti egyesület és iskola van, holott 1907-ben ezeknek a száma csak 403 volt, tehát négy esztendő alatt több mint megkétszereződött. 102 művészeti iskolájának összesen 31.700 hallgatója van s ebbe nincsen beszámítva a 170 kollégium és egyetem, amely pedig szintén foglalkozik művészeti oktatással. A legtöbb városban behozták a művészeti adót, ilyenképen lehetséges azután, hogy pl. Saint-Louis évenként 120.000 dollárt költ a maga városi múzeumára. A szövetségi kormány azonban szintén nem maradt a városok mögött, hanem 1910-ben egy művészeti bizottságot nevezett ki, amely hét szakértő tagból áll s amelynek kötelessége, hogy a szövetségi kormánynak művészeti ügyekben tanácsot és felvilágosítást adjon. A hivatalos műpártolás mellett persze a társadalom is megteszi a magáét: Washingtonban székel az amerikai szépművészeti szövetség, amelynek tagjai az Egyesült-Államok összes művészeti intézetei. Az állami és társadalmi munka ilyenét nagysága és intenzivitása érthetővé teszi a statisztika számainak rohamos növekedését és egészen biztos reményt nyújt arra, hogy a nagy mennyiségbeli megnövekedésnek meglesz a maga örvendetes következménye a minőség szempontjából is.

„LA LIGUE DE LA NOUVELLE MODE.“ Ez egy új francia szövetségnek a címe, amelynek festők, írók és iparművészek a tagjai s amelynek kimondott célja a női divat megreformálása. A francia liga harcot hirdet a modern női öltözködés ízléstelensége és természetellenessége ellen s még az idei tél folyamán egy hétszáz modell tartalmazó kiállításban fogja bemutatni az új női ruha mintáit, amelyek a természetes, egészséges és artisztikus öltözködés elvét vannak hivatva megtestesíteni. A gondolat, mint azt igen jól tudjuk, nem új s csak felmelegítése a német reformruha-mozgalomnak, amely éppen a francia divat szuverén irányadó volta miatt nem járhatott kellő eredménnyel. S éppen az a körülmény kölcsönöz különös érdekességet a természetes s már ennél fogva is artisztikusabb öltözködést célzó mozgalomnak, hogy Franciaországból indul ki, tehát onnan, ahol a jelenlegi és a mindenkorai női divat összes árny- és fényoldalaival egyetemben megszületik. De éppen ez a körülmény több eredménnyel is kecsegtet, mint amennyit a német mozgalom el tudott érni, mert a francia ízlés és tradíció, amely ezen a téren tagadhatatlanul a legtöbbre képes, valószínűleg nem fog oda tévedni, hogy német mintára egysége Jäger-ruha-rend-

szereket állítson fel követendő ideálok gyanánt. A női öltözködés sok tekintetben tényleg reformra szorul s a ligának, amely erre a reformra vállalkozott, programjában két igen érdekes gondolat foglal helyet. Az egyik száműzi az új divatból a történelmi hagyományokat s ezek helyébe egészen új, teljesen szabad díszítő-eljárást akar ültetni. Ez a kívánság mindenestre igen figyelemreméltó, ha tekintetbe vesszük, hogy a modern női divat állandóan a múlt fantáziájából táplálkozik, az utóbbi időben sorra kerültek a biedermeier, az empire, a Louis XVI. és semmi jele sincs annak, hogy a XX. századnak is megvolnának a maga gondolatai és elképzelései a női test dekorációjáról, hogy a XX. század asszonyai is meg tudnák teremteni a maguk jellemző, semmiféle ócska motívumokra nem emlékeztető divatját. Ezeknek a divat-ideáknak megeremtésére bizonyára nagyon alkalmas a francia művészet, ha a maga nagy tradícióból csak a rátermettséget tartja meg és elejt a sablonokat, de ezeket az ideákat az új liga soha nem fogja megvalósítani, ha ragaszkodik a programjára tűzött második alapelvhez, amelynek értelmében az új mozgalomból ki akarja zárni a hivatásos női szabókat. Női szabók nélkül női divatot csinálni: az csak a francia l'art pour l'art művészek gondolata lehet, akik még mindig külön rekeszbe osztják be a művészetet és ismét egy másikba az ipart s nem akarják megérteni a kettőnek összeolvadását, amely pedig minden virágzásnak egyedüli alapja. Ilyen gondolat igazán csak Franciaországban, a női szabók hazájában láthatott napvilágot a les extrêmes se touche régi jó törvénye alapján, de még ott sem fog valóra válni. A mozgalomnak, ha kétségtelenül örvendetes célja szerint eredményeket akar elérni, éppen a szabókra kell hatnia elsősorban, az ő ízlésüket és invenciójukat kell megtermékenyítenie s akkor talán el tudja majd érni, hogy az asszonyok artisztikus ruházatot kérjenek és kapjanak. Nagyon ferde dolog volna lándzsával menni neki a szélmalom szárnyainak, mikor a szárnyak erejével kellő ügyesség mellett a saját buzánkat örömlhetjük meg.

JAPÁN MŰVÉSZET ÉS NÉMET SOVINIZMUS.

A felkelő nap országa művészetének diadalmas előretöréséről egy rövid cikkekéből vettünk legújabb tanúságot, amely egy kissé nevenséges, egy kissé önző, egy kissé erőszakos ugyan, de amely feltétlenül igen érdekesen világít rá arra, hogy a német sovinizmus milyen körömszakadtáig védi a maga érdekelt s mennyire nincsen igazuk azoknak, akik a magyar nacionalizmussal és a magyar érdekek védelmével szemben állandóan az európai modorra és viszont az aprólékos szűkkeblűsége hivatkoznak. A japán művészet nagy tökéletességét és magas nívóját mindnyájan igen jól ismerjük, valamint azt is, hogy Európa nem tudott elzárkózni a japán művészet belolyása elől sem a szellemi, sem az anyagi élet terén. Ez utóbbit tekintve a japán műtárgyak beözönlése a nyugati államokba az utóbbi esztendőkből általános annyira, hogy szinte divattá vált s a beözönlés nem szorítkozik azokra a dolgokra, amelyek a japán iparművészet különös és kizárólagos termékei, hanem felveszi a versenyt az iparművészet azon ágaiban is, ahol egy már életerős

és elterjedt, gyökeret vert nyugati művészettel kell megküzdenie. Ezt bizonyítja, hogy legújabbban a különféle textilárú dolgában is nagyon erős a japáni behozatal, hímzett zsebkendők, övek, szalagok, sőt csipkék is nagy mennyiségben kerülnek át a tengeren és a maguk finom szépségével és különösen nagy olcsóságával igen erős versenytársai az európai iparnak. Erről a versenyről emlékezik meg keserves könnyhullatások közepette a Vogtländ. Anzeigernek egy legutóbbi cikke s miután rámutat arra, hogy ennek az olcsóságnak a japán munkabérek alacsony volta az oka, nagyon energikus rendszabályokat követel a német textiliparnak tetemes károkat okozó japán behozattal szemben. Ezek közül a tervezett tokiói világiállításról való távolmaradás és a hímzőgépek Japánba való bevitelének a megakadályozása a legnevezetesebbek. Ezek a követelmények semmiesetre sem szimpatikusak, mert hiszen egyrészt nagy művészeti gyengeségre vall a külföldi behozatallal ilyen erőszakos, versenyen kívüli való letörése, másrészt pedig maga az erőszak soha, semmiféle formájában nem kellemes látvány. De a tanulság, amelyet ebből a kirohanásból a magunk számára levonhatunk, mindenesetre nagyon érdekes és megszívlelendő. A német felfogás íme kész minden lehető eszközzel háborút üzenni egy fejlődő idegen művészeti kulturának akkor, ha az az idegen kultúra szembekeverül a saját érdekeivel. A mód, amellyel ezt a törekvést megvalósítani akarja, bizonyára őrjöngés és finomabb is lehetne, de ez utóvégre is izlés dolga, maga a cél a nemzeti ipar és nemzeti művészet körömszakadtig való védelmezése mindenesetre méltánylandó. Minálunk lanyha erőtlenségbe fullt az a tulipános mozgalom, amely a magyar ipar és vele kapcsolatban a magyar művészet számára akarta lekötölni a nemzeti tőke életét. Pedig minálunk nem is volna szükség olyan erőszakos eszközökre, amelyekkel a német sovinizmus dolgozik, teljesen elegendő lenne a sovinizmusnak az a mértéke, amely felismeri és megbecsüli a hazai iparművészet termékeinek elsőbbségét; mert ha ezzel az objektív mérlegeléssel vesszük szemügyre a saját művészetünket, különösen a saját hímzés és egyébfajta textilművészetünket, akkor teljes diadalt kell hogy arassunk a külföldi versenyzők felett s nem lesz szükségünk arra, hogy tüzzel-vassal kereskedjünk ott, ahol a művészi kvalitásokkal is biztosan győzhetünk. Fajszeretet és a saját érdekekhez való ragaszkodás szempontjából itt megint tanulhatunk valamit a németektől.

OSZTRÁK ÉPÍTŐMŰVÉSZEK BUDAPESTEN.

Az a látogatás, amellyel az Osztrák Építőművészek Szövetsége a magyar fővárost megtisztelte, nagyon örvendetes dolog és valószínűleg meglesz a maga óhajtott eredménye. A legelső eredmény, amelynek bekövetkezését s illetve megerősödését szívesen várjuk, a monarchia két nemzetének szellemi téreken való kívánatos összetalálkozása. Ez pedig annál kívánatosabb, mert a politika még mindig válaszfallal keríti el az osztrákokat tőlünk és bennünket az osztrákoktól s a versengés, amely politikai téren még egyre tart, nem engedi, hogy a két nemzet egymásra ismerjen s esetleg, ha egymáshoz illőnek találja magát, mindkettőjük intellektuális javára szorosabb barátságot

kössön. Legújabbban azonban Bécs és Budapest, mint két Montecchi- és Capuletti-csemete, barátkozó pillantásokat küld egymás felé a palánk hasadékain keresztül s lehet, hogy a politikai nagyok háta mögött, együttes kultúrkalandok révén sikerül majd létrehozni azt a lelki egybeforrást, amelynek a két állam lelki standardja bizonyosan nem vallaná kárát. Egy ilyen kultúrkaland az osztrák építészeti látogatása is s reánk nézve annál örvendetesebb, mert az architektúra terén az osztrák pártások is ugyanazokkal a szándékokkal vannak eltelve, amelyek bennünket lelkesítenek. Mindazt, ami az osztrák építőművészeket a művészet érdekében és a művészet felé vezérli, mi valamennyien nagyon jól tudjuk, sokszor hangoztattuk és sokszor harcoltunk érte, de nagyon helyes és hasznos dolog, ha az általunk hirdetett igazságokat egy olyan hívatott és elismert ember ismétli, mint Wagner Ottó. Wagner a maga felolvasásában összefoglalta mindazokat az ideákat, amelyeket mi is mindenkor a modern architektúra s egyáltalában a modern művészet alapvető elvei gyanánt ismertünk és hangoztattunk s talán csak a magyar művészetnek nemzeti irányban való kiépítését kellene a tőle hallottakhoz hozzátennünk, hogy a mi művészeti programunk teljesen egyezzen az övével. A modern kor szellemének megfelelő, szabad, célszerű és anyagtisztelő építkezés ennek a programnak a veleje és ebben a követelményben csúcspontok ki Wagner Ottó előadásának legfőbb követelményei is. Minden egyéb, amit ennek a törekvésnek az akadályairól, más oldalról pedig a megvalósítás felé vezető útról elmondott, régi jó ismerősként köszöntött bennünket, az akadályokat, sajnos, éppen olyan jól ismerjük, mint amilyen következetesen hangsúlyozzuk az általa is megjelölt út követendő voltát. A közönség művészi nevelése, az architektúra vezető szerepének szem előtt tartása, a szépművészeti kormány hatáskörének fokozása és működési területének kiterjesztése, de különösen a szabad, céltudatos, nagystílusú művészi alkotás mind olyan ideálok, amelyeknek elérésére szívesen fogunk kezdet az osztrák építőművészekkel és mindenki, aki feléje nyújtott kezünket hasonló ideálokkal a lelkében elfogadni hajlandó. S a magyar és osztrák építőművészek mostani barátkozásának éppen az volna a legörvendetesebb eredménye, ha a magyar közönségből minél számosabban gyűlnének össze erre a kézfogásra s az osztrák építőművészek közeledésének az lesz a legkorrektebb és legüröbb viszonzása, ha cserébe a jóakarattal, amely őket látogatásukban vezérelte, egy modern, friss magyar művészi fejlődés szépen kihajtott csemetével fogjuk majd elkápráztatni a szemüket.

A KÉPZŐMŰVÉSZEK SZERZŐI JOGAINAK VÉDELME.

A franciaországi Seine megye közgyűlése egy rendkívül érdekes s a képzőművészetet már régen igen közelről érdeklő indítványt fogadott el nemrég, amely arra volna hivatva, hogy megszüntesse a képzőművészet alkotásainak értékesítése és a művészek szerzői jogai körül gyakran előforduló anomáliákat. A kérdés feltétlenül megérdemli a közelebről való figyelembevételt és a megoldásához igen számos érdek fűződik. Egészen bizonyos, hogy a művész jogai alkotásával szemben sokkal korlátozottabbak s az igazságosságnak sokkal kevésbé felelnek

309.

309. SZÜGYI ELEMÉR ÉS KORPONAY LESZAY MARGIT :
HÍMZETT PÁRNÁK.

COUSSINS
BRODÉS.

390

Lakás-
művé-
szeti
kiállítás

310.

310. LAKATOS ARTUR: HÁLÓSZOBA RÉSZLETE.

DÉTAIL DE CHAMBRE À COUCHER.

KÉSZÍTETTE AZ EGYESÜLT MŰBÚTORASZTALOSOK SZÖVETKEZETE.

311.

311. NEMES, MÉRŐ ÉS SKUTE CZKY : HÁLÓSZOBA RÉSZLETE.

DÉTAIL DE CHAMBRE À COUCHER.

KÉSZÍTETTE MÉRŐ JENŐ.

392

Lakás-
művé-
szeti
kiállítás

312.

312. T. VIGAND EDE: EBÉDLŐ.

SALLE À MANGER.

KÉSZÍTETTE PALÁGYI GYULA.

313.

313. T. VIGAND EDE : HÁLÓSZOBA.

CHAMBRE À COUCHER.

KÉSZÍTETTE PALÁGYI GYULA.

394

Lakás-
művé-
szeti
kiállítás

314.

314. FEHÉRKÚTI BÁLINT : ÚRISZOBA RÉSZLETE.

DÉTAIL DE SALON POUR MESSIEURS.

KÉSZÍTETTE MÓCSAI JÓZSEF.

315.

315. FEHÉRKÚTI BÁLINT : KÖNYVSZEKRÉNY.

BIBLIOTHÈQUE.

KÉSZÍTETTE MÓCSAI JÓZSEF.

316. RADOS KÁROLY: DOMBORÍTOTT RÉZTÁLA ÉS
FÁBIÁN GYULA ÉS NEJÉNEK BATIKOZOTT MÁZAS CSEREPÉI.

316.

PLAT DE CUIVRE BOSSELÉ ET POTERIES
VERNIES, GENRE „BATIK“.

317. JASIK ÁLMOS: NÁDAI „A GYERMEK“
C. KÖNYVÉNEK BEKÖTÉSE ÉS BELSEJE.

317.

RELIURE ET INTÉRIEUR
DE LIVRES.

A KÖTÉST ÉS A KÉZIARANYOZÁST VÉGEZTE GALAMB JÓZSEF.

meg, mint akár az íróé, akár a zeneszerzőé. Ez utóbbiak, mint tudjuk, műveikkel teljesen szabadon rendelkeznek nemcsak az első megjelenés előtt, hanem az után is s a további összes kiadások joga szintén teljesen érintetlenül marad a számukra. Így tehát az író és a zeneszerző jogi helyzete megadja a módot arra, hogy a szerző szolgáltatásához, szellemi produkciójához méltó ellenértéket nyerjen még akkor is, ha talán a jelenkor nem ismeri fel azoknak értékét, mert későbbi elismertetése esetén még mindig őt illeti az a vagyon, amelyet felfedeztetése után az emberek műveitért fizetni hajlandók vagy ha a mellőzött író nem részesedhetne abban a megbecsülésben, amelytől életében elesett, halála után gyermekei, családja még mindig részesei lehetnek annak s így az igazság követelményeinek szintén eleget lehet tenni. A képzőművészet alkotásainál s a képzőművészeket illetőleg azonban egészen másképp áll a helyzet. A művész örök áron egyszer és mindenkorra bocsátja a vevő tulajdonába a maga munkáját s ez az ár sokszor, sőt legtöbbször korántsem fedi a művészi alkotás valódi értékét. Ez a valódi érték sokszor csak évtizedek múlva lesz ismeretes, mikor a tisztultabb művészeti felfogás és a műveltebb kor már megtudja állapítani a művészek fel nem ismert kvalitásait, amikor rájön arra, hogy amit idáig kevésnek, jelentéktelennek, mellékesnek tartott, magas művészi értékkel bír és elsőrangú művészi élvezetek forrása. A legutóbbi években is, de a művészettörténet egész folyamán keresztül egymásra következtek be az ilyen felfedezések, amelyeknek logikus következménye az, hogy az illető művészi alkotások anyagi értéke egyszerre nagy magasságokba szökik fel és a potom pénzért vásárolt műalkotások horribilis összegeken kelnek el. Mindebből azonban a művészek már édes-keves haszna van, a művész, aki az élet nyomasztó terhe alatt csekély összegekként volt kénytelen elvesztegetni a maga alkotásait, esetleg nyomorogva, éhezve tengődik, míg a keze és a tehetsége munkájából vagyont szereznek azok, akik tiszta spekulációból a műalkotásokat idejekorán összevásárolták. Ez a természetellenes folyamat nem is ritka, elég, ha itt a nyomorgó nagy francia impresszionista festőkre utalunk, akiknek képein milliókat szereztek az éles szemű francia műkereskedők, míg közülük alig egy-kettő érthette meg szellemi munkája anyagi megbecsülését. Vagy még frappánsabb az Angelus példája, amely nemrég közel egy millió frankért kelt el, míg a festője: Millet végleghezte az egész életét. Nem kell bizonyítanunk, hogy ez az állapot mennyire igazságtalan és mennyire méltatlan a művészi munka magas színvonalához. Ez a méltatlanság indította az említett közgyűlést arra, hogy a francia kamarához intézett beadványában a helyzet szanálását sürgesse. Az előterjesztés oda irányult, hogy a képzőművészek szerzői joga az írókéhoz hasonlóan szerveztessék és a művész jogai ne szűnjenek meg véglegesen az eladással, hanem maradjanak meg abban az irányban, hogy a művész munkájának később bekövetkező nagy anyagi értékelkedésében szintén részt vehessen, vagy legalább az özvegye és árvái számára legyenek biztosítva azok az anyagi hasznok, amelyeket idáig úgyszólván kizárólag ügyes üzletemberek vágtak zsebre. Sajnos, a közgyűlés javaslata nem tartalmaz semmiféle konkrét

indítványt és csak elvben sürgetti a kérdés megoldását s így nincsen sok remény arra, hogy ahhoz tényleg hozzájáruljon. A megoldás ugyanis a mai viszonyok között rendkívül nehéz, mert hiszen teljesen ellentétben áll az uralkodó magánjogi rendszerrel s csak annak gyökeres megreformálásával volna elképzelhető. Ezt pedig nem eszközölhetik egyoldalú jámbor kívánságok, csak egy zseniális, a gordiusz csomót bátran átvágó konkrét tervezet, amely lehetővé teszi a kérdéses probléma megoldását a művészek érdekeinek megvédése és a meggyökeresedett magánjogi elvek tiszteletbentartása mellett. Mindenesetre nagyon üdvös dolog azonban, ha a probléma napvilágot lát és napvilágon marad, mert hiszen méltó és hasznos feladata úgy a jogász, mint a művészi körök szervező erejének. Ha ezek vállaltva, együttesen keresik majd a megoldás felé vezető utat, lehetetlen, hogy reá ne találjanak arra az ösvényre, amely a kölcsönös érdekek kielégítésével az igazság felé vezet. S ennek a munkának a sürgetése bizonyára nagy érdeme a francia Seine megye értelmiségének.

KIÁLLÍTÁSOK

A LAKÁSMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁST, melyet az O. M. Iparművészeti Társulat a Technológiai Múzeumban rendezett, a közönség folyton sűrűn látogatja. A kiállítás még újév után egy ideig látható lesz, azután bezárják, hogy előkészítsék a második ciklust. Ezen ismert nevű művészek mellett bemutatkozik több tervezőművész és iparos, akik eddig még nem szerepeltek a nyilvánosság előtt. A kiállítás alaprajzi beosztása megmarad, lesz ismét egy-, két-, három-, ötszobás lakás és egy legénylakás, a vitrinatermekben újabb iparművészeti alkotásaiknak javát mutatják be. A Társulat állandó bazárja — hétfő és péntek kivételével — naponta 9–1-ig tekinthető meg az Iparművészeti Múzeumban.

A KULTUSZMINISZTER IPARMŰVÉSZETI ÁLLAMI NAGY ARANYÉRMÉT a miniszter tudvalevően hivatalból egy kilenctagú bizottság javaslata alapján adja ki, mely bizottságnak tagjai a miniszterium kiküldötte, az O. M. Iparművészeti Múzeum igazgatója és igazgató öre, a M. K. Iparművészeti Iskola igazgatója. Két-két tagot az O. M. Iparművészeti Társulat és a kiállítók küldenek ki. A most látható lakásművészeti kiállítás alkalmából kiadandó érem bizottságába a Társulat választmányára Alpár Ignác alelnököt és Nádler Róbert kiáll. bizottsági elnököt küldte ki, a kiállítók pedig bizalmi férfiakul megválasztották titkos szavazással Gelléri Mórt és Györgyi Kálmánt. A bizottság újév után tartja ülését és határozatát helybenhagyás végett fölterjeszti a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez.

A LAKÁSMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS KITÜNTETETTJEI. Az O. M. Iparművészeti Társulatnak a Technológiai Iparmúzeumban rendezett lakásművészeti kiállításán egy állami nagydíj és négy iparművészeti érem került odaítélésre. A kereskedelmi miniszter az illetékes bíráló-bizottság javaslata alapján a kétezer koronás állami nagydíjat Mocsay József asztalosmesternek ítélte oda, az állami iparművészeti érmeikkel pedig a következő iparosokat tüntette ki: Héber Antal asztalosmestert, Pauncz és Kovács kárpitosmestereket, Majoros Károly üvegfestőmestert és mozaikkészítőit és Tull Viktor bőrdíszművest. Mindannyian érdemes mesterei iparművészetünknek, akik eredményes munkásságukkal méltán részesültek a szép kitüntetésre.

GÉPHÍMZÉSKIÁLLÍTÁS. Az Orsz. m. kir. Iparművészeti Iskola legfiatalabb szakosztálya, a textil-művészeti, december hó 5-én lépett először a nyilvánosság elé azokkal a munkákkal, amelyeket az október-november hó folyamán rendezett géphízmzési tanfolyamon készítettek a növendékek. Az Iparművészeti Múzeum üvegcarnokában kerültek e munkák bemutatásra, melyek a géphízmzéssel kifejleszhető művészi megoldásokat szemléltetik. A kiállított kész tárgyak, mint függönyök, terítők, bluzok, főkötők, tarsolyok, lámpaernyők és egyébek mind eredeti tervek után készültek és javarészből az iskola növendékeinek munkái. A géphízmzés első megindítója Mirkovszkyné Greguss Gizella, ki e gyakorlati technika művészi felhasználásával — a székeslővárosi iparrajziskolában — sikerrel próbálkozott meg. Az Iparművészeti Iskolában rendezett gyakorlati tanfolyam célja az volt, hogy az étellel való kapcsolatot megoldja. Nemcsak munkásokat nevelt, hanem módot adott önálló iparosoknak is a technika elsajátítására, kik mesterségükben azt sikerrel alkalmazhatják. Ezeknek munkái szintén szerepeltek a kiállításon, a tanítási menetét feltüntetve munkákkal együtt. Ugyanekkor mutatta be a Köntös c. iparművészeti vállalkozás is műhelyében készült munkáit. E műhely az Iskola erkölcsi támogatása mellett alakult meg és abban az iskola növendékei folytatnak gyakorlatot. A kiállítás tehát nemcsak művészi téren, hanem a gyakorlatban elért eredményekről számolt be azzal a törekvéssel, hogy a textilágak egyikére, mely eddig a közönség szemében kevésbé ismert volt, ráirányítsa a figyelmet és bemutassa, hogy az egyszerű géptechnika művészi tartalommal összekötve mily szép és főként olcsó, mindenki által hozzáférhető cikkeket hozhat létre. A kiállítás december hó 18-ig volt megtekinthető.

ÜTBAIGAZÍTÁS KIÁLLÍTÁSI ÜGYEKBEN.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter a következő értesítés közlésére kérte föl lapunkat: Miatán az utóbbi időben előfordult, hogy hazai kiállítási vállalatok vezetői azzal a kéressel fordultak a külföldön székelő cs. és kir. képviselői hatóságokhoz, hogy a külföldi testületek és érdekeltek figyelmét az illető kiállításra irányítsák s őket esetleg részvételre is felhívják; felhívom a kiállítási ügyre nézve érdekelt tényezőket és különösen ily irányú magánvállalkozások figyelmét arra, hogy kiállítási ügyekben ne forduljanak közvetlenül a külföldön székelő cs. és kir. kép-

viseleti hatóságokhoz, hanem az illetékes kormányhatóság és a külügyminiszterium közvetítését vegyék igénybe. Ugyanis a külföldön székelő cs. és kir. képviselői hatóságokkal ilyen ügyekben való közvetlen érintkezés nemcsak a szokásokkal ellenkezik, hanem az illető vállalkozás érdekeit sem szolgálja, mivel a nevezett hatóságok az ily irányú megkereséseket mindig előbb a külügyminiszterium elé terjesztik, ami idővesztéssel jár.

PÁLYÁZATOK.

AZ ERZSÉBET-EMLEK PÁLYÁZATA. Az Erzsébet-emlék országos bizottsága ismét kitűzte a pályázatot Erzsébet királynénak a budai várhegyen, ezidőszerint a katonai építészeti igazgatóság és a hadtestparancsnoksági épület négyszögéből kiugró szárny, továbbá a gróf Lónyay villa által elfoglalt téren felállítandó emlékműve iránt. A tervpályázati hirdetmény legfontosabb pontjai a következők:

1. A pályázat célja az, hogy oly terv készüljön, mely szerint a címben kijelölt terület az emlékmű számára magasztos rendeltetésének megfelelően művésziileg kialakítható és erre a területre a törvény szava szerint „a királynéhoz méltó emlékmű” állítható.

2. Az 1910. évi április 6-án hirdetett pályázaton Bálint és Jámor építésszek által bemutatott és az első díjjal kitüntetett pályaműnek a kir. József-műgyetem központi épületében kiállított mintáján kijelölt terület, ennek főméretei és a főközlekedési vonalak megtartandók.

A kijelölt tér szintjére, szabályozására és rendezésére nézve az említett mintán feltüntetett helyzet lényegesen meg nem változtatható.

3. A téren a királyné emlékművének legmegfelelőbb elhelyezése a pályázó művészek szabadságára bízatik.

4. Tekintve, hogy a tért egyik oldalról a hadtestparancsnoksági épület keskeny északi oldala zárja el és nem tudható, hogy mikor következik be ezen épület újjáalakításának lehetősége, kívánatos, hogy annak szóban levő oldala a térrel és az emlékművel megfelelő összhangba hozassék.

5. A pályázók tartoznak az emlékerület alaprajzát a megoldást feltüntetve homlokzat- és metszrajzokat 1:200 arányban és magának az emlékműnek és esetleg a szorosan ahhoz tartozó részeknek mintáját a természetes nagyság egytizedében, továbbá a főalakról 1/3 arányban külön mintát is bemutatni.

Egyéb távlati képek és plasztikus minták kizártnak.

A pályázók tartoznak a tervezett emlékmű anyagát és kivitelét módját a pályamű leírásában ismertetni.

6. A pályázat nyílt, abban csak magyar állampolgár vehet részt és a pályaművek teljes névalírással küldendők be.

7. A pályaművek 1912. évi november 15-én déli 12 óráig a 10-ik pont szerint közzeendő helyen elismervény ellenében nyújtandók be.

8. Három pályadíj tűzetik ki a zsüri ítélete szerint pályadíjra érdemes művek díjazására. Egy első tizenöt, egy második tíz és egy harmadik hatezer koronával.

Ezenkívül a zsüri javaslatot tehet harmincezer korona összegig és legfeljebb tíz pályaműnek jutalmazása és megvásárlása iránt.

SZAKIRODALOM

A „BILDENDE KÜNSTLER“ LECHNER ÖDÖN SZÁMA. A „Bildende Künstler“ című művészeti folyóirat legújabb száma Magyarország felé fordult és a magyar építőművészet egyik legnagyobb mesterén, Lechner Ödönön akadt meg a szeme. Az egész szám Lechner Ödönnek van szentelve s a mester érdekes önéletrajzán és művészeti programján kívül Vágó József, Gerő Ödön, Lajta Béla és Málnai Béla tollából hoz cikketek, amelyek valamennyien Lechner Ödön művészi egyéniségének és a Lechner-stílusnak magyarázatával foglalkoznak. Még ezeknél a magyarázatoknál is többet tesz azonban Lechner Ödön értékének megismertetésére az a hosszú sor fénykép, amely Lechner alkotásait hozza közelebb a külföldhöz annyira, amennyire a reprodukció erre a feladatra egyáltalában képes. Nagyon örülünk annak, hogy Lechner Ödön művészete ilyenképen a külföld előtt egy újabb tolmácsolt kapott, amely kétségkívül gyarapítani és öregíteni fogja azt a tiszteletet és elismerést, amellyel iránta mi és minden magyar ember kezdettől fogva viseltett. A modern magyar építőművészeti törekvések hullámai között szilárdan tornyosuló szikla Lechner Ödön alakja, amely pazar bőségben volt a művészi fantáziának és nagy, artisztikus elgondolásoknak. Nem kell ez alkalommal bővebben fejtegetnünk és bizonyítanunk, hogy mennyit jelent Lechner Ödön a magyar művészetnek, egyéniségének erejét eléggé jellemzik alkotásai, amelyeket ismerni minden magyar embernek örvendetes kötelessége. Művészetének originalitása és nagysága a legnagyobbak közül való, aminek legérdekesebb bizonyossága, hogy számos tisztelői és követői közül senki nem tudta utolérni, senki nem tudta folytatni azt, amit ő abban hagyott. Egy nagyértékű, egyetlen és egyedülálló zsenije a magyar architektúrának s mi nagyon szívesen vesszük, hogy a „Bildende Künstler“ megint felhívja erre a zsenire a külföld figyelmét.

A RÉGI BUDAPEST ÉPÍTŐMŰVÉSZETE. Írta Petrik Albert. II—III. Jakabffy Ferenc szerkesztésében megjelenő: Az építőmunkavezetők könyvtárának 31. és 32. kötete. A munka első kötetét már ismertettük. A most megjelent két kis könyv a székes-

főváros renaissance, barokk, rokokó és empir emlékeiről közöl tömördek fotografiát cinkografikus sokszorosításban. Valamennyi a szerző fölvétele, aki bámulatra méltó szorgalommal örökíti meg fényképezőgéppel minden régi követ, mely budapesti sétái közben szeme elé került. Sok azóta már lebontott épület nem egy kiváló részletével találkozunk itt. A bemutatott emlékek ugyan nem mind művészi munkák, de mielőtt nyomtalanul elpusztulnának, bizvást megérdemelnek egy-egy fotografiát. S Petrik ugyancsak kiváló érdemeket gyűjt, amidőn Budapest művészetének jövő monografusai számára a rohamos építkezések közben egyre pusztuló anyagot legalább fényképekben megörökíti. S azt hisszük, akad még egy-két kötetre való anyag, amelyet Budapest XVIII—XIX. századbeli emlékeiből megörökíteni érdemes s a Budapesti Építőmesterek Ipartestülete, mely a munkavezetők könyvtárát kiadja, bizonyára készséggel nyit majd teret ezek publikálásának folytatására. Az első kötet összefoglaló előadása helyett szerzünk most az egyes képekhez külön-külön rövid magyarázó szöveget írt. Az egyenkint 104 lapra terjedő vászonkötésű kis könyvek kötetenkint 3 K 50 fill.

MODERN MAGYAR KÉPTÁR. A Művészház művészeti egyesület kiadásában és Rózsa Miklós dr. szerkesztésében Modern Magyar Képtár cím alatt grafikai gyűjtemény jelent meg, mely a linoleum-metszés technikájával reprodukálva három színben hűs kiváló magyar festőművészek egy-egy új munkáját foglalja magában. A nagy negyedret alakú, albumszerű gyűjteményben munkáikkal a következő ismert modern festőművészek szerepelnek: Ferenczy Károly, Kernstock Károly, Rippl-Rónai József és Szinyei-Merse Pál, a Művészház tiszteletbeli tagjai: Iványi-Grünwald Béla, Egry József, Falus Elek, Glatz Oszkár, Katona Nándor, Kosztolányi-Kann Gyula, Körösfői-Kriesch Aladár és gróf Zichy István, a Művészház művésztanácsának tagjai: Boromisza Tibor, Borszékly Frigyes, Fényes Adolf, Ferenczy Valér, Kádár Béla, Páldy Zoltán és Szigeti Jenő, a Művészház rendes tagjai. A Modern Magyar Képtár szövegrészt, mely a grafikai művészetről, az albumban képviselt művészekről s műlapokról szól, Rózsa Miklós dr., a Művészház igazgatója, a gyűjtemény szerkesztője írta, míg a pompás dekoratív címlap Jaschik Álmos tanár, festőművész kitűnő munkája. A képgyűjtemény bolti ára 40 korona, a Művészház tagjai azonban 1911. évi tagilletményül ingyen kapják.

SCHIDLÖF LEO. DIE BILDNISMINIATUR IN FRANKREICH im XVII., XVIII. und XIX. Jahrhundert. Als Anhang: Allgemeines Lexikon der Miniaturisten aller Länder. Mit 10 farbigen und 47 getönten Tafeln. Wien und Leipzig, Eduard Beyers Nachf., 1911.

A miniatúr-arcfépítészet irodalmának az újabb időben sok művelője akadt. Williamson, The history of portrait miniatures, ugyanennek a Studio külön számában megjelent Portrait miniatures; Lemberger, Die Bildnisminiatur in Deutschland és a Catalogue of the collection of miniatures, The property of J. Pierpont Morgan négykötetes, díszesen kiállított mű mellé méltán sorakozik Schidlöf Leo 400 számozott

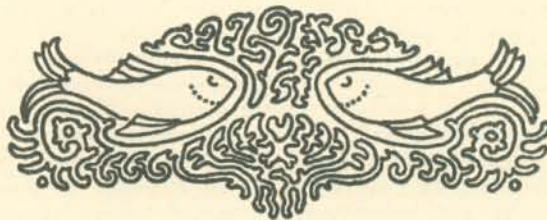
példányban megjelent munkája. Szerző a francia miniatűr-arcképfestészet XVII–XIX. századi történetét tárja elénk. A könyvnyomtatás feltalálása után a miniatorok tevékenysége főképp a miniatűr-arcképfestészetre szorítkozik. Eleinte a pergamenre, vagy a játékkártyák hátlapjaira festettek. A XVI. században már fára, rézre és vaslemezekre festett miniatűröket találunk. A XVII. században az arany vagy rézalappal bíró email miniatűr-arcképeket különös előszeretettel használták dobozok, karperecek díszítésére. Az elefántcsontot 1700 körül kezdik használni; porcellánra már a XVIII. században festenek, de nagyobb elterjedésnek a XIX. században örvendett. Találkozunk ugyan tejüvegre festett miniatűr-arcképekkel is, de ritkábban. Ide kell számítani az Armand-Vincent de Montpetit által felfedezett „Fixés“-t is. Ezek finom szövetre festett tájképek, jelenetek, ritkábban arcképek, melyeket gyöngén hajlított üvegre applikáltak. Ezeknek azonban egyebek között az a hibájuk, hogy az üveg könnyen törik és ezzel elpusztul a kép is. 1780 táján Angliában tömegesen kezdenek papirosra festeni. Franciaországban csak 1800 után Isabey és tanítványai révén terjedt ez el. A XIX. században a papirosra és az elefántcsontra festett miniatűr-arcképek száma egyforma.

A pergamen, papíros és elefántcsontra való festésnél a miniatorok kivétel nélkül aquarell- és gouache-festéket használtak, az előbbi a testszínre, az utóbbit pedig a kosztümre és a háttérre. De szigorú szabályt erre nézve nem lehet felállítani. Némelyek csak aquarell-, mások csak gouache-festéket alkalmaznak. A miniatűr-arcképfestésnek is megvolt a maga procedurája.

A művész elsősorban aquarellben megcsinálta a vázlatot s csak azután, ha ez teljesen kifogástalan volt, festette azt a tulajdonképeni alapra. Erre a célra nagyon alkalmasnak bizonyult az elefántcsont, mert csak a vázlatra kellett fektetni s a rajta lenyomódott kontúrokat ecsettel kidolgozni. A kivittelt illetőleg a miniatűr-festők különféle eljárásokat követtek. Sokan egyszerre festették a miniatűr-arckép minden részét, mások előbb az egyes részeket dolgozták ki, tehát az arcot, ennek tökéletes kivitele után a haját, a hátteret s végül a kosztümöt. De egy és ugyanazon művész néha az egyik, máskor a másik methodus szerint járt el. Eltérést mutat a miniatorok technikája. Vannak miniatűrök, melyek nagyobb foltokban vannak festve s ismét olyanok, melyek a legkisebb részletekig ki vannak pontozva vagy vonalazva. Előfordul, hogy a miniatűr-festő idővel változtat a technikáján, ez az eset különösen a XVIII. és a XIX. század művészeinél fordul elő.

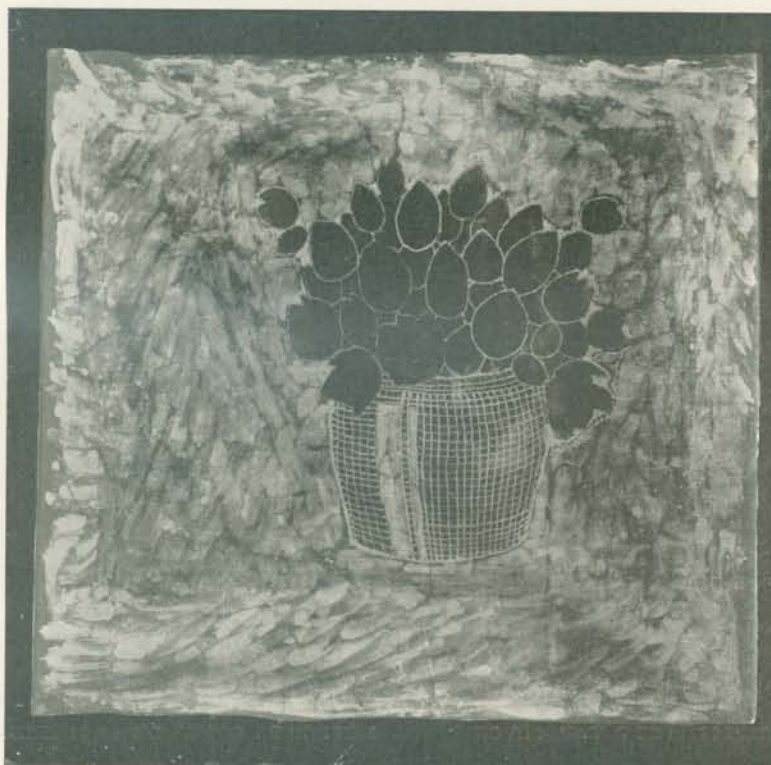
A technikáknak ismerete főképp azért szükséges, mert ennek segítségével tudjuk a névtelen művészt meghatározni és eldönteni azt, hogy a miniatűrön látható signatura valódi-e. Ez azonban meglehetősen nehéz feladat, mert sok tanulmányozást kíván, különösen az egyes művészek ecsetkezelésének a módjával kell tisztában lennünk. Ha egy kétes miniatűr kerül kezünkbe, akkor azt az illető művész más autentikus művével, annak technikájával kell összehasonlítani. Minden művésznek megvolt a saját technikája, de a kor ízlésének bizonyos tekintetben alá volt vetve. A régi miniatorok az előállítandó képnek vonásait naív, kicsinyes módon kopirozták, mi az egésznek a benyomását rontotta. A XVII. században a technika szabadabb lett s a XVIII. században egyes művészeknél már a tökély magas fokát konstatáljuk. A XIX. század első felének miniatorjai részben Isabey impresszionista, részben Augustin naturalisztikus irányát követték. Az 1850 utáni miniatorok közül sokan a porcellántechnikára emlékeztető eljárásra térnek át, de 1880-ig számos művész elefántcsontra és papirosra festett miniatűr-arcképeivel is találkozunk. Manap is festenek elvétve miniatűr-arcképeket, de a fotográfia ezt úgyszólván teljesen kiszorítja. Ezután az egyes századok miniatoraival foglalkozik. Míg Anglia a XVII. században számos neves miniator tud felmutatni, addig Franciaországban alig akadt nevezetesebb művész ezen a téren. Közülük a két Louis Du Guernier, Pierre Du Guernier, Daniel Rabel, Nicolas Robert, Elisabeth-Sophie Chéron, Klíngstet, Jean Petitot, Louis de Châtillon és J.-Ph. Ferrand érdemelnek említést. A francia miniatűr-arcképfestészet fénykora a XVIII. századba esik. A francia udvar számos külföldi művészt vonzott oda s ezeknek befolyása a belöldi miniatűr-festészetre sem maradt hatás nélkül. Sok utánzója volt a XVIII. század elején a Párisban működő, genfi születésű Jacques-Antoine-Arlandnak. Ezen század jelesebb miniatűr-festői Jean-Marc Nattier, François Boucher, Jacques Charlier, Daniel Welper, Jean Antoine Peters, Gault de Saint-Germain, Armand-Vincent de Montpetit, M. Rouvier, Henri Petit de Villeneuve, Luc Sicard, François Dumont, Antoine Berjon.

A XIX. század miniatűr-festői közül részletesebben foglalkozik L.-B. J. Augustinnal és iskolájával, Augustin utánzóival; L.-B. Isabey-el iskolájával és követőivel. Igen becses része a műnek a miniatűr-festők lexikonát magában foglaló fejezete, melyben a miniatorok alfabetikus sorrendben, életrajzi adatokkal és működésük megjelölésével vannak felsorolva. A miniatűr-festészet iránt érdeklődők sok érdekes dolgot fognak ezen műben találni s nagy haszonnal fogják forgatni. Sz. L.

318.

319.

318—319. KÜRTHY GYÖRGY ÉS VIZVÁRI
MARISKA: BATIKOZOTT SELYEMSZÖVETEK.

ÉTOFFES DE SOIE,
GENRE »BATIC«.

320.

320. GÉPIHÍMZÉSSEL DISZÍTETT TARSOLYOK.

RÉTICULES ORNÉS DE BRODERIES À LA MACHINE.

TERVEZTÉK: KALMÁR MARGIT, VAGÁCS ARANKA. KÉSZÍTETTE A KÖNTÖS IPARMŰVÉSZETI MŰHELY.

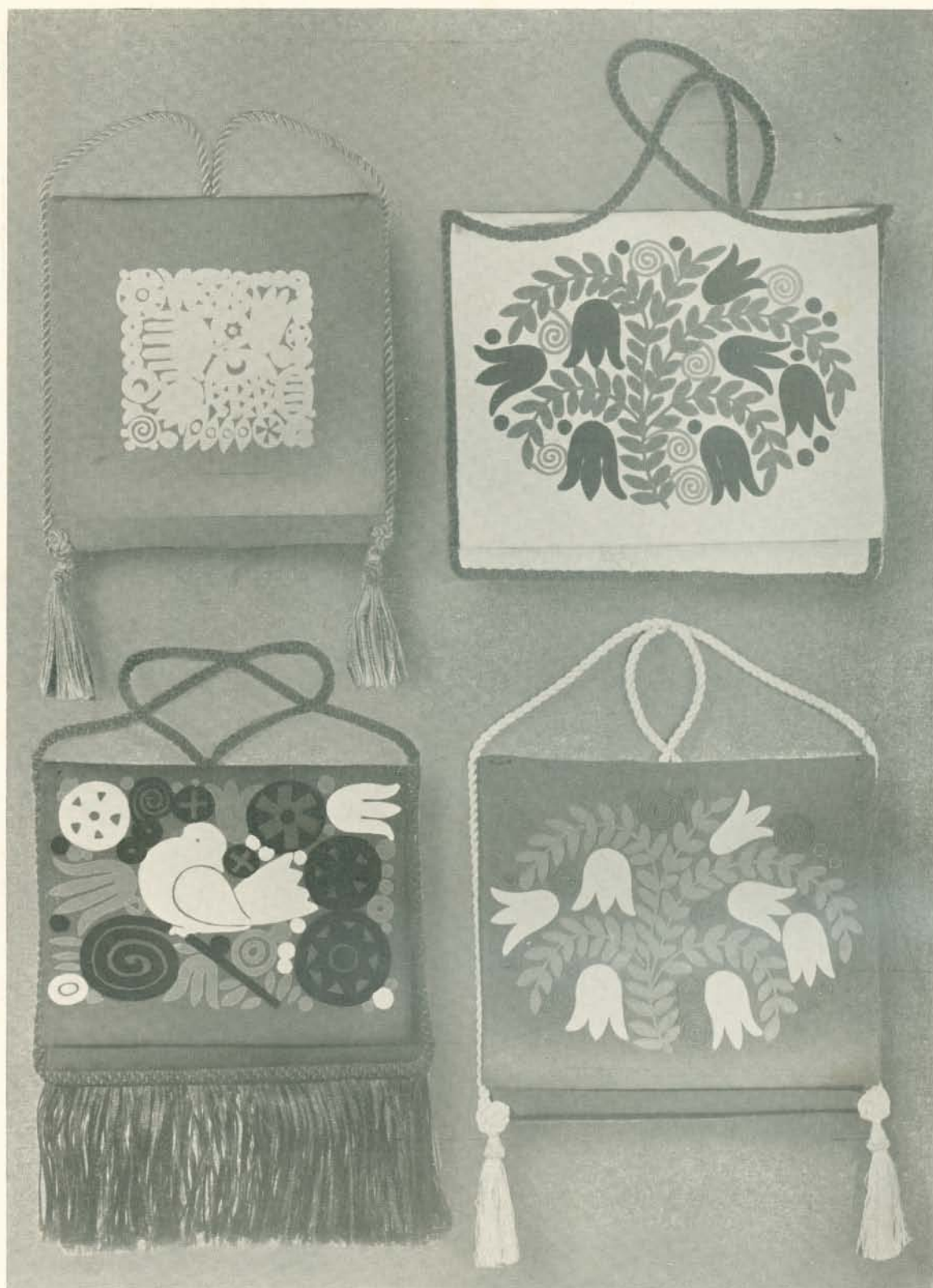

321.

321. GÉPIHÍMZÉSSEL DISZÍTETT
GYERMEK-FŐKÖTŐK ÉS PÁRNA.

BONNETS D'ENFANTS ET COUSSIN ORNÉS
DE BRODIERÉS À LA MACHINE.

TERVEZTE: VAGÁCS ARANKA AZ ELSŐ FŐKÖTŐT, HRABOVSKY ADRIENNE A MÁSODIK FŐKÖTŐT,
VAGÁCS JOLÁN A PÁRNÁT. KÉSZÜLT AZ IPARMŰVÉSZETI ISKOLA TEXTIL-OSZTÁLYÁBAN.

322. TARSOLYOK RÁVARROTT DISZÍTÉSSEL.

322.

RIDICULES GARNIS D'ORNEMENTS.

TERVEZTÉK ÉS KÉSZÍTETEK A MAGYAR IPARMŰVÉSZEK MŰHELYÉNEK TAGJAI.

